
From: wgsonnenberg
To: jm_snoek
Subject: Re: toespraak Utrecht.
Date: Fri, 28 May 2010 13:50:07 +0200

Beste Johan.

Ik kijk terug op een hele mooie middag .Ik vond het prachtig gezichten te zien van velen waar ik over en van gelezen heb. Ik kende ook verschillende mensen persoonlijk. Gisteren avond was ik op de classis en daar opende collega Scheltens de vergadering met een gedeelte uit jouw boek. Hij had het vanwege een recensie in Credo. Zo snel gaat het. Ik heb vanmorgen het stuk in de Trouw ook gelezen. Ik ben zeer benieuwd naar de uitzending op radio 5.

Hieronder de gevraagde toespraak. Vriendelijke groeten, Wijnand Sonnenberg.

*****

Namens het moderamen van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland wil ik u van harte gelukwensen met uw 90^e verjaardag. Omdat de preses en de scribe van onze kerk verhinderd zijn vervang ik hen vandaag. Het feit dat u uw 90^e verjaardag mag vieren is op zich al een bijzonderheid, nog meer bijzonder is het dat er nog op deze hoge leeftijd een boek van u verschijnt. Gedachtig aan de spreuk van Kierkegaard "Het leven wordt vooruit geleefd en achteruit geleerd" zijn wij als kerk verplicht goed te luisteren naar wat u ons te zeggen heeft. Fijn dat vrienden en familie zich zo met u en met uw boodschap verbonden weten dat zij deze middag met en voor u organiseerden en bereid waren ook een bijlage bij uw boek te schrijven. Wanneer iemand op die leeftijd de tijd en de moeite neemt om een boek te publiceren, dan moet daar een bijzondere reden voor zijn. Ik denk te weten wat die reden is: de zaak die u aan de orde wilt stellen, zit u hoog. Met grote interesse heb ik één en ander over en van u gelezen. U begrijpt dat ik, wonend en werkend in Ede, de verleiding moet weerstaan niet in te gaan op de verschillende locale notities in uw geschrift: 'Soms moet een mens kleur bekennen'. Prachtige dingen las ik over uw pastor zijn in een verpleeghuis. De dingen waar het u nu eigenlijk omgaat zijn twee zaken: die van het kerkelijk verzet tegen de Jodenvervolging en het Israëliisch-Palestijnse conflict. Bij beide zaken bent u meer dan alleen op afstand betrokken. Immers, het verzet van de kerken tegen de Jodenvervolging heeft er toe bijgedragen, dat u de kerk niet vaarwel hebt gezegd.

In uw boek “De Nederlandse kerken en de Joden” heeft u onderzocht wat de rol is geweest van de kerken in de Tweede Wereldoorlog. U bent niet iemand die genoeg neemt met clichés. Ook niet met het cliché als zouden de kerken stil geweest zijn tijdens de 2e W.O. Zeker, er is –in uw eigen woorden- te spreken van de misère van de kerken in die tijd, maar ook van grandeur.

Het ene streept u niet weg tegen het andere. Beiden wilt u laten staan. Ik vermoed, dat dezelfde houding te vinden is bij het tweede brandpunt van uw nieuwe boek, waarin de Palestijnse tranen aan de orde zijn. Uw liefde voor Israel en het volk van de Joden staat vanwege uw kritiek op Israel in haar relatie tot de Palestijnen, niet ter discussie. Toen u in de Citykerk in Rotterdam vorig jaar een toespraak hield op de solidariteitsbijeenkomst met Gaza zei u: “Je kunt natuurlijk Auschwitz, hoe verschrikkelijk ook, niet gebruiken om wat er in Gaza gebeurde goed te praten. De joodse ellende tijdens de tweede wereldoorlog mag onze kritiek op de daden van Israël nu niet doen verstommen”.

Voor u hangen veiligheid en gerechtigheid nauw samen. Dat heeft u geleerd van de profeten.

Er is in onze kerk waarschijnlijk geen onderwerp, dat zo gevoelig ligt als juist dit thema van de verhouding met Israel en met de Palestijnen. De spanningen ontstaan vaak, omdat zij die opkomen voor het Palestijnse volk, in het kamp gezet worden van hen die geen oog hebben voor de positie van de Joden. En zij die opkomen voor Israel worden vaak neergezet als mensen die blind zijn voor het lijden van het Palestijnse volk. De indruk ontstaat zo, dat het gaat om een of – of keuze. Kiezen voor het een, is kiezen tegen het andere, zo lijkt het. Verbondenheid met Israel en je verbonden weten met de Palestijnen lijkt op het lopen over een koord dat boven de afgrond is gespannen. Als geen ander weet u van die dubbele verbondenheid en van de spanningen die dat met zich meebrengt. We doen er daarom goed aan om te luisteren naar wat u te zeggen hebt. Niet als een laatste woord, maar als een woord van iemand die zich wil laten gezeggen door de Schriften. We hebben pas Pinksteren gevierd, het feest van ouderen die dromen dromen en jongeren die gezichten zien. U bent ook iemand die droomt: Zelf zegt u in een interview dat uw droom is dat het zo ver komt dat twee volken naast elkaar leven in gelijkwaardigheid, vrijheid en wederzijds respect. Dat lijkt een utopie, toch ziet u hoopgevende signalen. Graag neem ik namens het moderamen van de generale synode uw boek in ontvangst en ik spreek daarbij de hoop uit, dat dit boek – evenals uw vorige publicaties- vele aandachtige lezers zal hebben.

Ds Wijnand Sonnenberg.

----- Original Message -----

From Johan Snoek

To: Wijnand Sonneberg

Sent: Friday, May 28, 2010 11:35 AM

Subject: toespraak Utrecht.

Beste Wijnand,

Nogmaals mijn dank voor je inbreng gisterenmiddag. Ieder woord kon ik goed verstaan, maar toch zou ik blij zijn als je me de tekst zou kunnen mailen, als het niet teveel moeite is.

Vanmorgen stond er in Trouw een artikel op de kerkpagina en daar breng ik geen bezwaar tegen in maar ik heb wel behoefte te nuanceren. Nu mag ik a.s. zondagmiddag een bijdrage leveren voor NCRV radio (Schepper & Co), om drie uur; 'k meen op radio 5. 'k Hoop dan de kans te krijgen, toe te voegen dat mijns inziens de politiek zwaarder aansprakelijk is dan de kerk, en bovendien dat ons jegens het Jodse volk respect past, en zeker ook schulderkenning over veel wat er in het verleden mis ging.

Mogelijk kan jouw bijdrage me bij het een of ander helpen.

Met hartelijke groet, Johan.